

bombarderen; wenselijk was het om het Midden-Oosten te behouden, ook om in Frans Noordwest-Afrika te landen – maar Engeland had daar geen krachten voor beschikbaar. De Amerikaanse hoge militairen vonden het alles bijeen maar een pover program dat geen enkele waarborg inhield dat men er binnen een afzienbaar aantal jaren in zou slagen, Duitsland te verslaan.

De buitenwereld kreeg omtrent deze militaire discussies niets te horen. Haar aandacht werd slechts gevraagd voor een soort politieke beginselverklaring, het 'Atlantisch Handvest', op 12 augustus op naam van Roosevelt en Churchill gepubliceerd. Er werden hierin enkele belangrijke richtlijnen aangegeven voor een naoorlogse wereld, die gekenmerkt moest worden door democratie, vrijhandel en betere economische samenwerking. Van actueel politiek belang waren eigenlijk alleen drie elementen uit de verklaring: ten eerste dat Roosevelt, zich verder verwijderend van het Amerikaans isolationisme, samen met Churchill een toekomstprogram de wereld inzond; ten tweede dat dat program een zinspeling bevatte op de gedwongen naoorlogse ontwapening van de agressor-staten (Duitsland, Italië en Japan); ten derde dat er letterlijk in gesproken werd van 'de volledige vernietiging van de Nazi-tyranie'.

Een formulering als deze laatste was de publieke opinie in bezet Nederland uiteraard welkom, maar kwam overigens geenszins aan haar ongeduld tegemoet. Dagelijks stonden de kranten vol berichten over de verwoede strijd aan het oostelijk front – waar bleef het ingrijpen van de westelijke democratieën? Men wilde van Churchill en Roosevelt geen woorden horen, maar daden zien.

Engeland nog steeds in het defensief

Menigeen in bezet gebied was er in de zomer van '41 van overtuigd dat de Engelsen spoedig in West-Europa zouden landen. Het leek onbegrijpelijk dat zij daar niets zouden ondernemen terwijl het gros van de *Wehrmacht* gebonden was door de strijd met de Russen. Inderdaad had Churchill op onmiddellijke actie aangedrongen. Daags na de invasie van de Sowjet-Unie had hij de *Chiefs of Staff* geïnstrueerd, na te gaan of men met vijf-en-twintig- tot dertigduizend man een grootscheepse *raid* kon uitvoeren in de buurt van Calais. Het kon niet. Hem werd meegedeeld dat men in totaal slechts vijf- tot zesduizend man zou kunnen overzetten die onmiddellijk door de Duitsers in de pan gehakt zouden worden; bovendien zou men met die operatie het verlies riskeren van alle beschikbare landingsvaartuigen die in reserve moesten